

ÇOCUK YOKSULLUĞUNUN FARKLI BİR ETNİK GRUP OLAN ROMAN ÇOCUKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Dr. Öğr. Üyesi Elvan OKUTAN²

Rukiye TURGUT³

ÖZET

İnsani bir sorun olarak görülen yoksulluk bireyin hayatının devamı için gerekli maddi ve manevi kaynaklardan yoksun kalması halidir. Yoksulluğun olduğu hanelerde çocukların yaşadığı yoksulluk ise çocuğun yoksulluğu olarak ayrıca incelenen bir yoksulluk türüdür. Yoksulluğun sahip oldukları kültürel özellikler sebebiyle baş gösterdiği azınlıklar arasında sayılan Roman veya Çingene olarak tanınan toplum ise, Hindistan'dan geldikleri bilinen ve sahip oldukları kültürel, yaşayış tarzları gibi özellikler sebebi ile genellikle dışlanan bir grubu temsil etmektedir.

Bu çalışma, Roman kültürü ve etnik özellikleri içinde büyüyen çocukların yoksulluğunun nedenlerini ve sonuçlarını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik olarak konu ile ilgili "Roman, yoksulluk ve çocuk yoksulluğu" anahtar kelimeleri girilerek YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TÜBİTAK ULAKBİM veri tabanlarından literatür araştırması yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda; Roman çocuklarının yoksulluğu ve beraberinde gelen dışlanma, ötekileştirilme durumu, çocukların eğitim hayatına girmelerini engellemektedir ve girse dahi devam ettirilememektedir. Bu çocuklar bu yüzden ailelerine yardımcı olma, iş hayatına atılma veya evlenme yoluna gitmektedir. Bu çocuklar, diğer çocuklardan ayrılarak sosyal hayattan soyutlandığı gibi, ailelerinin izinden giderek yoksulluklarını devam ettirmektedir

Anahtar Kelimeler: Roman, Yoksulluk, Çocuk Yoksulluğu.

¹ Bu Makale 5-7 Mayıs 2018 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Sakarya Üniversitesi SBF ÇEEİ Bölümü, elvany@sakarya.edu.tr,

³ Sakarya Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Öğrencisi, r.turgut@yandex.com

ABSTRACT

Poverty, which is seen as a human problem, is the lack of material and spiritual resources necessary for the survival of the individual. Poverty is a type of poverty that is also examined as the poverty of the child. The society, known as Roma or Gypsies, which are among the minorities of poverty due to their cultural characteristics, represents a group that is often excluded because of their cultural and lifestyle characteristics, which are known to come from India.

This study was conducted to investigate the causes and consequences of poverty of children growing up in Roma culture and ethnicity. For the purpose of the research, literature related to the subject “Roma, poverty and child poverty” was entered and a literature search was conducted by databases such as YÖK National Thesis Center and TÜBİTAK ULAKBİM. As a result of the research; The poverty of the Roma children and the accompanying exclusion, the otherisation, prevent children from entering their education life and can not continue to enter. These children are therefore on their way to helping their families, taking them to work, or getting married. These children, apart from the other children, continue their poverty through the trace of their parents, as they abstracted social life.

Keywords: Gypsy, Poverty, Child Poverty

GİRİŞ

Yoksulluk, gerekli maddi ve manevi imkanlara ulaşamama veya kısıtlı bir şekilde ulaşma hali olarak bilinmektedir. Çocuklar, toplumun korunmaya muhtaç savunmasız kesimi olarak bilinen gruplardır. Çocuk yoksulluğu, yoksulluk türlerinin içinde bulunan özel ve derinlemesine inceleme gerektiren bir olgudur (Öztürk, 2008: 18). Roman topluluğu olarak bilinen ve bir takım etnik ve kültürel özelliklere sahip oldukları için her ortamda dikkat çeken ve çoğunlukla dışlanan bir grubu temsil etmektedir. Roman toplumundaki çocukların bu dışlanma durumundan etkilenmesi ve gelenekleşmiş yaşam şartlarını benimsemesi ve bu sebeple birtakım ihtiyaçlardan yoksun bir hayat sürmesi kaçınılmaz bir gerçek halini almaktadır (Alp, 2015: 11).

Bu çalışmada literatür taraması yönteminden yararlanılmış, Roman çocukları ve çocuk yoksulluğu ile ilgili önceden yapılmış araştırmalara ve makalelere ulaşılmıştır. Bu bağlamda, çocuk yoksulluğu kavramının Roman çocuklar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmanın amacı, savunmasız bir kesim olan çocukların yoksulluk ve yoksunluk gibi durumların Roman etnik ve kültürel özelliklere sahip olmalarıyla ne kadar ilintili olduğunu araştırmaktır. Bu düşünceden hareketle bu çalışma üç bölüm olarak yapılandırılmıştır. İlk bölümde yoksulluk ve çocuk yoksulluğu kavramı incelenmiş, ikinci bölümde Roman kimliği ve Roman çocuk incelemesi yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise YÖK Ulusal Tez ve TÜBİTAK ULAKBİM akademik veri tabanlarına “Roman, yoksulluk ve çocuk yoksulluğu” anahtar kelimeleri girilerek ulusal literatürde son yirmi yılda yapılmış tezler ve makaleler incelenmiştir.

1. YOKSULLUK VE ÇOCUK YOKSULLUĞU KAVRAMI

1.1. Yoksulluk Kavramı

Dünya Bankası'nın 2018 tanımına göre: belirlenen yoksulluk sınırının altında yaşayan insanlar temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelire sahip olmayanlar yoksul olarak tanımlanmaktadır. Dünya Bankası'nın belirlediği sınıra göre bu sınırın altında harcama yapan toplumların buldukları ülkeleri aşırı yoksul olarak kabul etmektedir (www.worldbank.org).

16. yüzyılda modern yoksulluk kavramı oraya çıkmıştır. Kapitalizme özgü bir tabirdir ve geleneksel tarım toplumlarının değişime uğramasıyla birlikte gerçekleşen mekansal hareketliliğin sonunda ortaya çıkan belirsizlik ve beraberinde getirdiği huzursuzlukla tanımlanabilmektedir. O dönemden günümüze kadar olan zamanda çalışmayan yoksul, tehlikeli bir yabancı olarak görülmeye başlanmıştır (Buğra, 2013: 24-36).

Yoksulluk genel manada bir halkın veya onun belirli bir kesiminin azami yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gıda, giyim ve barınma gibi sadece en basit ihtiyaç malzemelerini karşılayabilmesi durumudur (Uzun, 2003: 156). Yoksulluk iki şekilde tanımlanabilir. Birinci olarak dar anlamda yoksulluk: bireyin açlıktan ölme ve barınacak yeri olmaması durumudur. İkinci olarak ise geniş anlamda yoksulluk: bireyin gıda, giyim ve barınacak yer gibi gereçlerinin olması fakat toplum genel seviyesinden düşük olmasıdır (Kiren Gürler, 2011: 4).

Yoksulluk genel olarak 3 kategoride incelenmiştir. Mutlak yoksulluk: kişi başına tüketilen kalori miktarına bağlı olup hane ya da kişilerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları asgari gelir ve harcama düzeyine göre hesaplanmaktadır. Geliri, bir insanın hayatta kalabilmesi için gerekli minimum kalori miktarını almaya yetmeyen kişiler mutlak yoksul olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2014: 32). Göreli yoksulluk, kişinin kendi yaşam standartlarını, kendinden daha yüksek seviyedeki bir gelir grubu ile karşılaştırması durumunda ortaya çıkan bir sonuçtur. Göreli yoksullar, temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen fakat sosyal açıdan toplumun refah seviyesinin gerisinde kalan ve genel olarak refah yönünden bazı haklara ulaşmaları engellenmiş insanlardır (İncedal, 2013: 21). Özel yoksulluk ise yoksulluk kavramını bir süreç olarak ele almaktadır. Yoksulların, ihtiyaçlarının karşılanması konusundaki düşünceleri özel yoksulluğu yansıtmaktadır. Bu yoksulluk türü, bireylerle karşılıklı bir şekilde görüşmeler yaparak temel unsur ve temel kaynaklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır (Özdemir, 2017: 8).

Gelişmekte olan ve sanayi ülkelerinde yoksulluk yapısal olarak kabul edilmektedir. Fakat ABD, Almanya ve İngiltere'de yapılan araştırmalarda yoksulluğun geçici bir olgu olarak görüldüğü anlaşılmıştır. Bu görüşe sahip bireyler, yoksulluk sınırının altında veya dışında kalan kısa süreli bir yoksulluk geçirmenin ardından tekrar eski düzenine dönen bireylerin görüşlerini içermektedir (Baulch ve McCulloch, 1998: 3).

1.2. Çocuk ve Çocuk Yoksulluğu

Çocuk: doğum ile yetişkinlik arasında geçen bir dönemle sınırlandırılacak kadar dar bir anlama sahip değildir. Bu dönemde çocuğun içinde bulunduğu yaşam koşulları çocukluk döneminin kalitesini gösterir. Çocukluk dönemi, yetişkinlerin yaşadığı ortamdaki farklı vakit geçirip oyun oynayabilecekleri ve büyüyüp gelişebilecekleri ayrı bir ortam gerektirmektedir (UNICEF, 2005: 3). Birleşmiş Milletlere göre erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır (ÇHDS1. Kısım, madde 1).

Çocuk ve yoksulluk kavramlarının birleşmesi ile ortaya çıkan çocuk yoksulluğu UNICEF'in 2005 yılında yayınladığı Dünya Çocuklarının Durumu isimli raporda şu şekilde tanımlanmıştır: "Çocuğun: yaşama, büyüme ve gelişmesi açısından gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynaklardan yoksun olmasıdır. Yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, yaşama, büyüme ve gelişmeleri açısından gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynaklardan yoksun biçimde yaşamakta, böylece haklarından yararlanamamakta, potansiyellerini tam olarak gerçekleştirememekte ve topluma tam ve eşit üyeler olarak katılmamaktadırlar" (UNICEF, 2005: 18). Çocuk yoksulluğu, bazı kesime göre, çocuğun maddi bir gelirinin olmayışı neticesinde "yoksul" olarak kabul görmeseler de genellikle onları yetiştiren ailelerinin yoksulluğunun bir sonucu olarak görülmektedir (Durgun, 2011: 145).

Her ülkenin savunmasız durumdaki vatandaşını ve kendi geleceğini koruması büyük bir öneme sahiptir. Çocuklar hem savunmasız hem de bir ülkenin geleceği olarak görülmektedir. Fakat yoksulluk içinde büyüyen çocuklar bir takım risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar: düşük eğitim durumu, madde bağımlılığı, sağlık sorunları, düşük gelir, suç işlemeye eğilim, işsiz ve uzun süre devlet yardımına bağımlı yaşama gibi sorunlar baş göstermektedir (UNICEF, 2006: 2).

Çocukluk döneminde yaşanan yoksulluk yetişkinlikte de etkilerini sürdürür. Sosyal güvenceden yoksun ailelerde yetişen çocukların sağlık ve eğitim gibi toplumsal kaynaklara ulaşmada yaşadıkları zorluklar, çocukların birey olarak toplumla ilişkilerini zedelemekte ve yetişkin yaşlarında onları toplumsal dışlanma ile karşı karşıya getirebilmektedir (Öztürk, 2008: 22). Çocukların, çocukluk dönemi atlatıp genç, yetişkin bir birey haline geldiklerinde oluşan genç yoksulluğu da ayrıca incelenmesi gereken bir yoksulluk türüdür (Durgun, 2011: 150).

1.3. Çocuk Yoksulluğunun Toplumsal Yansımaları ve Güncel Tartışmalar

1.3.1. Çocuk İşçiliği

Çocuk işçiliği kavramı çok eskilere dayanan bir kavram değildir. 19. yüzyılın başlarında, sanayileşmeyle beraber başlamıştır. Sanayileşmeyle çocuk işçi sayısında önemli bir artışa sebep olmamasına karşın, çocuk emeği istismarı çok fazla yaşanmıştır. Bu sebeple bu dönemde çocuklar, küçük sanayi iş yerlerinin büyük sanayi kuruluşlarının varlığı sebebiyle ömürlerinin sürdürememeleri neticesinde kitleler halinde kurumsal bir şekilde çalışan konumuna geçmişlerdir (Çatak, 2006: 4).

Victoria Devri olarak bilinen ve 1837 yılında Kraliçe Victoria'nın tahta çıkışı ile başlayan 64 yıllık süreçte çocukların iş gücü piyasasında yaşadıklarını anlatmak için "Victorian Child Labor" kavramı kullanılmıştır. Bu dönemde çocuklar: madenlerde, fabrikalarda, demiryolu yapımında, baca temizlemede, sokaklarda, evlerde ve başka pek çok işte ve iş yerinde çalıştırılmışlardır (Tat, 2016: 109).

ILO'ya göre çocuk işçiliği şu kriterleri kapsamaktadır (www.ilo.org, 2018):

- Çocuklar için zihinsel, fiziksel, toplumsal veya ahlaki açıdan tehlikeli ve zararlı işler
- Okula düzenli devam etmelerini engelleyerek eğitimlerini:
- Okullarından erken ayrılmalarına yol açacak işler
- Çocukları okullarıyla aşırı uzun süren ve ağır işleri beraber yürütmek zorunda bırakan işler.

Dünya genelinde 5 ile 15 yaş aralığında bulunan 210 milyon çocuk, yarısı tam zamanlı olarak çalışma hayatına girmektedir. UNESCO'ya göre ilköğretime kaydolması gereken her 5 çocuktan biri okula kayıt yaptıramamaktadır. Çocuk işçiliği daha çok kırsal kesimde görülmektedir (Durgun, 2011: 149).

ILO'ya göre çocuk işçiliği dünya genelinde şu şekilde seyretmektedir (www.ilo.org, 2018):

- Çocuk işçiliğinin sayısı 246 milyon kadardır. Bu rakam 2000 yılından bu yana üçte bir oranında 168 milyon çocuk olarak azalmıştır.
- Asya ve Pasifik'te çocuk işçiliği 78 milyon gibi bir rakama sahiptir ve bu oran olarak %9,3'tür. Fakat Sahraaltı Afrika çocuk işçiliğinin en fazla görüldüğü bölge olmaya devam etmektedir. Burada çocuk işçi rakamı 59 milyondur ve bu rakam oranlandığında %21'in üzerine çıktığı görülmektedir.
- Latin Amerika 13 milyon (%8,8) çocuk işçiliğinin çocukların ve Karayipler'de ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika vardır 9,2 milyon (%8,4).
- Tarım sektöründe çok fazla görülen çocuk işçiler 98 milyon gibi bir rakamla %59 gibi bir orana sahiptir. Fakat çoğunlukla hizmetler kayıt dışı ekonomide sorunlar 54 milyon çocuk işçi çalışırken bu rakam sanayi sektöründe 12 milyondur.
- 2000 yılından bu yana Çocuk işçiliği kızlar ve erkekler için %40- %25 arasına düşmüştür

1.3.2. Sokak Çocukları

Sokak çocukları sokakta yaşamaya itilmiş, ailesiyle bağlantısı kalmamış veya zayıflamış, her türlü istismara açık çocuklardır. Çoğu kez sokakta yaşamaya başlamanın ilk aşaması sokakta çalışmak olmaktadır. Bununla birlikte beslenme, dinlenme ve eğitimlerinin devamı konusunda da sıkıntılar yaşayarak bedensel, duygusal ve toplumsal gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Aile denetiminden uzakta çalışan çocuklar: uyuşturucu, uçucu madde, alkol kullanma ve suça yönelme gibi kötü alışkanlıklara meyillidirler. Eğitim hayatından uzak yaşadıkları için gelecekteki hayat şartları olumsuz yönde seyretmeye devam edecektir (Öztürk, 2008: 27).

1.3.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre korunmaya ihtiyacı olan çocuk: “ beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan anne veya babası olmayan, anne ve babasız, anne veya babası veya her ikisi de belli olmayan, anne ve babası veya her ikisi tarafından terkedilmiş olan, anne veya babası tarafından ihmal edilip: fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar olarak tanımlanmaktadır (SHK, 1983: madde 3).

Türkiye’de ağırlıklı olarak kurum bakımı çatısı altında hizmet verilen korunmaya muhtaç çocukların, korunma altına alınmasında en temel sebep anne ve/veya babalarının olmayışı, hayatta oldukları durumda çocuğun bakımını üstlenememeleri, ihmal ve istismara maruz bırakılmaları olmaktadır. Çocukların korunma altına alınma nedenlerinin başında ekonomik yetersizlikler gelmektedir (Öztürk, 2008: 28).

1.3.4. Suça İtilen Çocuklar

Çocuk suçluluğu 18 yaşını doldurmamış yani reşit sayılmayan bir bireyin suç işlemesi olarak tanımlanmaktadır (Çopur vd., 2015: 120).

Türkiye’de yapılan birçok araştırma suça itilen çocukların yoksul ailelerden geldiğini ortaya çıkarmıştır. Kentteki yoksullukta toplumsal dışlanma ön plana çıkmaktadır. Kentle bütünleşememe durumunu oluşturduğu yabancılaştırmanın suça neden olabileceği ve yaşanan kültürel ayrışmaların düşmanlık ve gerginlik yaratabileceği durumu ön plana çıkmaktadır. Ekonomik başarısızlığın beraberinde getirdiği engellenme ve yabancılaştırma duygusunun suça yönelmeye neden olabileceğine dikkat çekmektedir (Öztürk, 2008: 29).

2. ROMAN KAVRAMI VE ROMAN ÇOCUK YOKSULLUĞU

2.1. Roman Toplumu

Roman’lar, kendi anayurtları olan Hindistan’dan kopmaya 5. yüzyıldan itibaren başladıkları tahmin edilmektedir. Roman uzmanlarının belirttiğine göre: bu bölgeyi ele geçirenler onları yerleşik hayata geçmeye zorlamışlar ancak bunda başarılı olamadıkları için Roman’lar da göçebe yaşamlarını sürdürmek için batıya göç etmişlerdir (Altınöz, 2013: 27). Roman’lar nüfusu göçle tüm dünyaya yayılmıştır. Göç doğudan batıya doğru gerçekleşmiş ve Avrupa’da yoğunluk göstermiştir (Uçum, 2008: 136). Roman’ların Avrupa’ya göçleri, İran, Ermenistan, Anadolu, Yunanistan ve Güney Slovakya Bölgesi’nden doğru olduğu üzerinde durulmaktadır (Özkan, 2000, 13). Roman’lar Avrupa’da “Bohemyalılar, Kıptiler, Çiganlar ve Zigeuner” isimleri ile anılmışlardır (Asséo,2004:13).

Roman'lara yönelik olarak kullanılan dışlayıcı, ötekileştirici ve ayrıştırıcı olarak 'çingene' kelimesinin verdiği rahatsızlıktan ötürü, 1978 yılında düzenlenen Dünya Çingenerler Konferansı'nda "çingene" kelimesi yerine adam, insan anlamına gelen "rom" kökünden olan "roma" (Türkçesi roman) ifadesinin kullanılması uygun görülmüştür. Geçmişten bugüne birtakım önyargılar ile yaklaşılın Roman'lar, sosyal dışlanma başta olmak üzere, yoksulluk, işsizlik, barınma, temel hak ve hizmetlere erişememe ve erişse bile bu haklardan yararlanamama gibi pek çok sorunla birlikte yaşamlarını idame ettirmeye çalışan topluluklardır (Çetin, 2017: 86-90).

Roman'ların Anadolu'ya hangi tarihte geldikleri ile ilgili kesin bir bilgi mevcut değildir. Fakat, 5-11. yüzyıllar arasında farklı yollar üzerinden ilerleyerek Hindistan'dan İran'a oradan da batı ve güney yönüne olmak üzere iki kola ayrıldıkları bilinmektedir. Bu iki kola ayrılmış olan Roman'ların ilk kolu Suriye ve Ermenistan üzerinden Anadolu'ya gelmiştir (Altınöz, 2013: 31).

Osmanlı'da Roman'larla ilgili ilk kanunî düzenlemeler, Fatih Sultan Mehmet döneminde "Rumeli Etrakinün Koyun Adedi Kanunnamesi" ile olmuştur. 1497 yılında 2. Beyazid döneminde düzenlenen "Kanun-ı Cizye-i Çinganeha" da ise: Vize, Gelibolu ve bazı Rumeli sancaklarında yaşayan Roman'lar için ödeyecekleri vergiler belirlenmiştir (Çetin, 2017: 93). Roman'ların göçebe hayat yaşamalarından ötürü Osmanlı Devleti vergilerini düzenli olarak alamamıştır. Bunu sağlayabilmek için de yeni feth edilmiş yerlerden onlara toprak verilmiştir. Amaç Roman'ları yerleşik hayat geçirmektir. Osmanlı'nın bu tutumu aynı zamanda Roman halkı yeni feth olumuş yerlere muhafaza olarak vazifelendirmektir (Özkan, 2000: 23).

Bu topluluk, Türkiye'de "Çingene" veya bu kelime aşağılayıcı olarak kabul edildiğinden "Roman" adıyla da anılmaktadır. Doğu Anadolu'da "Poşa" ya da "Boşa", "Karaçi", "Mutrib veya Mıtrıp", "Kıpti", "Arabacı", "Elekçi", "Köçer" gibi isimlerle de tanınmaktadırlar. Roman'lara bu isimler kendileri tarafından verilmemiş, buldukları toplumca yakıştırılmıştır. Yakıştırılın isimlerden olan "Mutrib" kelimesi Farsça'daki "Sazende" kelimesinin Arapçası olup, çalgıcı manasına gelen aynı anlamı taşımaktadır. "Mutrib" ismi, bu göçebe halkın muhtemelen çalgı ile uğraşması sebebiyle Doğu Anadolu halkı tarafından kullanılmaktadır (Altınöz, 2013: 19).

Türkiye'de nüfus sayımlarında etnik ve kültürel değişkenlere göre ayrı bir kayıt tutulmaması sebebiyle Roman'ların demografik yapıları hakkında resmi veriler mevcut değildir (Özdemir, 2017: 153).

Roman'ların hane yapılarına yönelik yapılan araştırmalarda genellikle kalabalık bir şekilde yaşadıkları görülmektedir. Bu geniş aile yapısı çoğunlukla erken yapılan evlilikler neticesinde çocukların belirli bir süre ayrı evde yaşamadıkları sebebiyle oluşmaktadır (Özdemir, 2017: 154).

2.2. Roman Çocuk ve Yoksulluğu

Bir çocuğun kimliği; ailesinde gördüğü kültürel faaliyetler, davranışlar ve sahip olunan değerler eşliğinde şekillenmektedir. Roman toplumunda, sosyalleşme sahip oldukları geniş aile yapısı içerisinde gerçekleşmektedir. Sahip oldukları geniş aile yapısı Roman toplumlarında duygusal ve fiziksel yönden destek sağlamaktadır. Çeşitli Roman topluluklarının farklı yaşam tarzı mevcuttur fakat genel olarak Roman çocukları erken yaşta bağımsız olmakta ve hayata atılmaktadır. Kendi yaşitlarından daha önce birtakım gözlemlerde bulunarak sosyal ve ekonomik açıdan bilgiye sahip olmaktadır (Smith, 1997: 243)

Roman'larda aile ve akraba ilişkileri çok önemli bir yere sahiptir. Çocukların bu aile kurumunda yeri ayrıdır. Roman çocukları aile geçimine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle çok sayıda olmaları sorun yaratmamaktadır. Dışlanma, etiketlenme, yoksulluk, göç sorunları, istihdam eksikliği, çocuğun bir üretim aracı olarak görülmesini de beraberinde getirmektedir (Suntekin, 2008: 18). Yerleşik hayata geçmiş Roman'ların çocukları yaygın olarak ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı ve dilencilikle aile ekonomisine katkı sağlamaktadır (Özkan, 2000:47).

Roman toplumunun günlük hayatlarında yaşadıkları başlıca sorunlar olarak ekonomik, kültürel ve eğitim sorunların önde gelmektedir (Alp, 2013: 11). Bu sorunlar arkadan gelen neslin gelişimine büyük etki etmekte ve yoksul bir çocukluk dönemini beraberinde getirmektedir.

Yerleşik hayata geçmiş olan Roman aileler çocuklarına karşı ayrımcılık yapılmadığını söylerlerken, kırsal kesimden göç edenler ise tam tersini söylemektedir. Okula devamin az olması yoksulluğun bir sonucu olarak belirlenmiştir ve çocuklar aile ekonomisine büyük oranda katkıda bulunmaktadır (Suntekin, 2008: 19).

Roman çocuklarının, okullarına devam edememesi veya başarısız olmalarında birçok nedene dikkat çekilmiştir. Bu nedenlerin başında ekonomik yetersizlik gelmektedir. Sosyal yaşama ve iş yaşamına katılımda sorunlar yaşayan Roman ailelerinin ayrıca çocuklarının eğitimi için bütçe ayırması çokta mümkün değildir. Bir başka sorunda, hem öğretmenler tarafından dolayısıyla da sınıftaki diğer öğrenciler tarafından önyargılı davranılarak dışlanmalarıdır. Roman çocukları, öğretmenlerce özellikle arka sıralara yerleştirilmektedir ve bu sebeple ilgilenilmeyen çocuklar, kötü alışkanlıklar edinmeye başlamaktadır (Alp, 2013: 12).

Roman çocuklar okullarda sık sık kabul edilememekte ve zorbalıkla karşı karşıya kalmaktadır. Roman toplumu azınlık ve kültürel açıdan farklı bir yapıya sahip olduğundan mevcut okullarda kendi kültürlerinden ve dillerinden farklı eğitim almaktadırlar (Cemlyn ve Clark, 2005: 152).

Eğitim olanaklarına ulaşmak, sosyal hakların vazgeçilmez bir ögesidir. Öğrencilerin çalışıp para kazanması, okula devam etmelerine tercih edilmektedir. Bu sebeple, çocuklarını okutmak yerine anne babalarının yaptıkları gündelik ve geçici işlerde çalıştırmaları daha masraflı ve para kazandıran aktivite olarak görülmektedir. Netice olarak, çocuk işçiliği eğitime devam edememenin nedenidir (Önen, 2011: 475-476).

Eğitimin sonuçlarının kısa vadede alınamaması çocukları çalışma yaşamının kollarına çeken diğer bir sebeptir (Suntekin, 2008: 19).

3. 1997- 2017 YILLARI ARASINDA ROMAN ÇOCUK YOKSULLUĞU ÜZERINE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Araştırmanın bu kısmında 1997-2017 yılları arasında yapılmış olan “Roman, Yoksulluk, Çocuk Yoksulluğu” anahtar kelimeleri ile ulusal literatür çerçevesinde YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TÜBİTAK ULAKBİM veri tabanları kullanılarak ulaşılmış olan araştırma incelemeleri yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan çalışmalar aşağıda değerlendirilmiştir.

Koptekin’in (2013), Roman Çocukların Kendi Kimliklerini Tanımlama Biçimleri İzmir Tepecik Örneği adlı çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışma, Roman çocuklarının sahip oldukları Roman kimliğini nasıl algıladıkları ve içinde buldukları yoksulluk durumunu Roman olmayanlarla nasıl kıyasladıklarını ve nasıl mücadele ettiklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çocuklarla birebir görüşülmüş ve veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış anket yöntemi kullanılmıştır. Çocukların, buldukları ortamdaki Roman topluluğunu Roman, Gaco ve Kürtler olarak üç gruba ayırdıkları anlaşılmıştır Her bir çocuğun kendini tanımlama ve deneyimlerini aktarma biçiminin, yoksulluğu anlamlandırma ve onunla başa çıkma tarzının etnik ve sınıfsal konumuyla birlikte ele aldığı sonucuna varılmıştır.

Suntekin’in 2008 yılında yaptığı Roman Çocukların Gözüyle Ailelerin İşlevselliği: Tarlabası Örneği çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmada, Roman çocuklarının tarafından ailelerinin işlevselliğinin, onlara olan yaklaşımlarının ve katkılarının araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma 44 Roman çocuk ile yapılmıştır. Çocuklara bir görüşme formu ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nde Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilmiş olan aile değerlendirme formu da verilerek cevaplamaları sağlanmıştır. Veriler SPSS programı yardımıyla değerlendirmeye alınmış ve araştırmada Roman çocukların değerlendirmelerine göre ailelerin aile işlevleri açısından sağlıklı olduğu sonucu elde edilmiştir.

2013 yılında yapılmış olan Kabaklı’nın Barbaros Ve Yeni Sahra Roman Çocuklarının Okullaşma Süreci: Ebeveyn Görüşleri adlı çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışma, Roman insanı ile ilgili yapılan araştırmalarda sorun olarak ön plana çıkan eğitimin Roman insanı gözünden okullaşmaya karşı görüşlerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada doğrudan katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, içinde bulunulan ekonomik yetersizliğinin ve barınma sorununun okullaşma düşüncesine etki ettiği, eğitim yardımı ile ilköğretime kayıt yaptırılarak okutulan çocukların liseyi okumalarının kendi isteklerine bırakıldığı ve bunun sonucunda okula devam etmemeyi tercih ettikleri anlaşılmıştır.

2004 yılında Akgün tarafından yapılmış İlköğretim Sekizinci Sınıfta Öğrenim Görmekte Olan Roman Çocukların Bir Üst Öğrenime Devam Etmelerini Etkileyen Faktörler adlı yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Çalışma, ilköğretim sekizinci sınıfta okuyan Roman öğrencilerin: okula karşı görüşlerini, beklentilerini ve bir sonraki sınıfa devam etmelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, mevcut durumu tespit etmek için survey (tarama yöntemi) kullanılmıştır. İlköğretim sekizinci sınıftaki Roman öğrenciler ile 26 sorudan oluşan anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okul ile ilgili görüşleri olumlu olduğu ve okula devam etmelerinin ailelerin görüşlerinin ve öğrencilerin başarılarının etkili olduğu anlaşılmıştır.

2008 yılında gerçekleştirilmiş olan Öztürk'ün yüksek lisans tez çalışması olan Kentteki Çocuk Yoksulluğu: Keçiören Örneği adlı çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmada, çocuk hakları dahilinde olan sağlık, beslenme, eğitim ve korunma hakları çerçevesinde değerlendirirken içinde buldukları yoksun durum hakkında bilgiye ulaşmaktır. Araştırmada, betimsel araştırma yöntemi olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların beslenme, sağlık ve yaşam haklarında sorunlar tespit edilmiştir. Bebek ve çocuk ölümlerinin çok olduğu ve çocukların büyük bölümünde önemli hastalıklarla birlikte ruhsal sorunlarında olduğu gözlemlenmiştir.

M. Uzun ve Bütün'ün 2015 yılında yapmış olduğu Roman Çocukların Okula Devamsızlık Nedenleri ve Bu Durumun Çocuklar Üzerindeki Etkileri çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmada, Roman çocukların okul öncesi ve ilköğretim dönemlerinde okula devamsızlıklarının sebebini araştırmak ve devamsızlığın çocuk üzerindeki etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların okula devamsızlığının ciddi derecede çok olduğu ve maddi imkansızlıklar sebebiyle okul öncesi eğitim almadıkları bununla birlikte iyi bir gelecekleri olmayacağı düşüncesiyle çocukların okula gönderilmedikleri anlaşılmıştır.

2016 yılında yayınlanmış olan Aral ve diğerlerinin Çocuk Gözünden Yoksulluk Tanımlamaları adlı çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmada, sosyal yardım kuruluşlarından yardım alan ailelerin çocukları ile görüşülerek çocukların yoksulluğu nasıl algıladıklarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak, derinlemesine görüşme yapılmıştır ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, bir kısım çocuklar yoksulluğu ihtiyaçlarını karşılayamamak olarak tanımlarken bir kısmı ise parasal sıkıntı olarak tanımlamıştır.

Doğan'ın 2011 yılında yapmış olduğu Yoksul Çocukların Yoksulluk Algıları adlı çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmada, yoksulluğun 8-14 yaşları arasındaki çocuklar üzerindeki sosyal ve duygusal etkilerin anlaşılması amaçlanmıştır. Araştırma 40 anne ve 40 çocukla gerçekleştirilen çalışmada, öncesinde annelere hane halkı anketi uygulanmış sonrasında ise hem anne hem de çocuklarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma sonucunda, çocukların içinde buldukları yoksul durum sebebiyle mahrumiyetini yaşadıkları barınma, giyim, eğitim ve sağlık gibi maddi imkanlardan yoksun olma hali beraberinde duygusal yönden olumsuz etkiye neden olmaktadır. İstedikleri imkanların aileleri tarafından gerçekleştirilemeyen, ailelerinden yeteri kadar ilgi göremeyen ve dışlanma riski ile karşı karşıya kalan çocuklar bu durumları çoğunlukla isyan ederek karşılamakla birlikte, bu durumu kabullenen ve ufak bir iyilikle mutlu olabildikleri anlaşılmış fakat bu durumun bu şekilde devam edeceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Tor'un 2017 yılında yapmış olduğu Roman Çocukların Okul Başarısızlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri adlı makale çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışma: Roman çocukların eğitimde karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, gerçekleştirilen sahada Roman çocukların gittiği okul öğretmenleriyle yapılmıştır ve nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Roman çocukların devamsızlık yaptığına, ödevlerini yapmamakta ve okula istekli gelmemekte olduklarının yanında velilerle iletişimin sağlanmadığı anlaşılmıştır.

Genç, Taylan ve Barış'ın 2015 yılında yapmış oldukları Roman Çocuklarının Eğitim Süreci Ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü adlı makale çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmada, eğitim yaşamların da karşılaştıkları dışlanma algısının etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, eğitime devam eden Roman çocuklarıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak betimleyici bir araştırma şeklinde yapılmıştır. Çalışma sonucunda, eğitim sürecinden ve sosyal hayattan dışlanma riskiyle karşı karşıya kalan Roman çocuklarının, eğitim süreçlerindeki başarılarının olumsuz etkilendiği ve toplumla bütünleşme sorunu yaşadıkları anlaşılmıştır.

SONUÇ

Roman toplumunun, yaşadıkları olumsuz hayat şartları, yoksulluk, yoksunluk ve diğer gruplar ve hatta kendileri gibi azınlık olanlar tarafından dışlanmaya maruz kalmaları onların kimliklerinden ötürü karşılaştıkları başlıca sorunlardır. Bu durum hakları olmasına rağmen haklarına ulaşamama ve mahrum kalmalarına sebebiyet vermektedir. Bu dışlanmışlık ve sosyal haklardan mahrum kalma durumundan araştırmamızın konusu olan çocuklar etkilenmektedir. Bu da gelecek nesli temsil edecek olan ve aslında bu sorunların yok olmasına katkı sağlayabilecek çocukların bir kısır döngü halinde ailelerinin yaşantılarını miras almalarına sebebiyet vermektedir.

Çocuklar, savunmasız olup özellikle de korunmaya muhtaç bir kesimdir. Yaşanılan yoksulluk, yoksunluk, dışlanma ve sosyal haklara erişememe gibi durumlar çocukları yetişkin bir bireyden daha fazla etkilemektedir. Bu olumsuz hayat şartları daha çok ve belirgin bir şekilde Roman çocuklar üzerinde görülmektedir. Düzeltilmemesi, iyileştirilmemesi durumunda ise nesilden nesile aktarılan bir kısır döngü halinde kendini devam ettirmektedir.

Roman çocukların diğer bir dezavantajlı durumu ise küçük yaşta evlendirilme durumlarıdır. Eğitim hakkını elde edemeyen çocuk ailesi gibi yoksul hayata devam etmektedir. Eğitim alamamanın diğer bir nedeni de Roman çocukların okul ortamında dışlanmasıdır. Dışlanma sonucunda çocuk okula gitmek istememektedir. Dışlanma konusu iş hayatında da baş göstermektedir ve Roman bir birey, normal bireyin girebileceği bir iş yerine alınmamaktadır. Bu da kısır döngünün bir diğer kolunu oluşturmaktadır. Toplumca sıkıntılı, güvenilmeyecek ve fiziksel özellikleri açısından kötü bir grup olarak görülen Roman'lar bu etnik özellikleri sebebiyle bu şekilde muamelelere maruz kalmaktadır.

Araştırma konusu olan çocuk yoksulluğuna dair yapılan literatür taramasında, çocukların ve özellikle Roman çocukların yoksulluğu nasıl karşıladıkları ve bunun beraberinde gelen eğitim alanında yaşadıkları sorunlarla birlikte eğitim hayatına adaptasyondaki süreçleri araştırma araştırmacıların ön planda tuttuğu konular olmaktadır. Bunun temelinde sahip oldukları Roman kültürü ve bu kültürel özelliklerin onlarda nasıl etki yarattığı da bu araştırmaların içinde yer almıştır.

Araştırmaların sonuç kısmında yapılan incelemelerde ortak bir sonuç olarak, Roman çocukların eğitim alanında sorun yaşadıkları anlaşılmıştır. Bunun temelinde sahip oldukları kültürel özellikler sebebiyle toplum tarafından ve diğer azınlıklarca dışlanmaları gelmektedir. Bu dışlanma kendini istihdam alanında da gösterdiği için çalışma alanı kısıtlanan Roman aileler yoksulluğa itilmektedir. Bu yoksulluk sonucunda çocuklar eğitim hayatlarında maddi yetersizlikler sebebiyle devam sağlayamamakta ve başarılı olamamaktadır. Çalışma hayatına erken yaşta girmek durumunda kalan Roman çocuğun bu yöneliminde yetiştiği aile ortamının zihniyetinin de büyük etkisi vardır.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, Seval (2004), “İlköğretim Sekizinci Sınıfta Öğrenim Görmekte Olan Roman Çocukların Bir Üst Öğrenime Devam Etmelerini Etkileyen Faktörler”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- ALP, Hakan (2015), “ Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- ALTINÖZ, İsmail (2013), “ Osmanlı Toplumunda Çingene”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ARAL, Neriman, ÖZDOĞAN ÖZBAL, Ece, GÜRSOY, Figen, ÇETİN, SULTANOĞLU, Saliha, AYDOS, Sebahat, TOSUN, Selim, KARAASLAN, Tuğba, KADAN, Gül (2016),” Çocuk Gözünden Yoksulluk Tanımlamaları”, Journal of Current Researches on Health Sector, Volume 6 (1), ss. 38-50.
- ASSEO, Henriette (2004), “ Çingene Bir Avrupa Yazgısı”, Türkay, Orçun (Çev.), Ofset Yayınevi, İstanbul.
- BUĞRA, Ayşe (2013), “ Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika”, İletişim Yayınları, İstanbul.

- BAULCH, Bob, and MCCULLOCH, Neil (1998),” Being Poor and Becoming Poor: Poverty Status and Poverty Transitions in Rural Pakistan”, IDS Working Paper 79, Brighton: IDS
- CLARK, Colin and CEMLYN, Sarah, (2005) “The Social Exclusion Of Gypsy And Traveller Children” In: At Greatest Risk: The Children Most Likely To Be Poor, University of Strathclyde, CPAG, London, UK, pp. 150-165.
- ÇATAK, Binali (2006),” Çocuk İşçiliği İçin Risk Faktörlerinin Belirlenmesi: Çocuk İşçi ve Okuyan Öğrencilerin Sağlık Durumlarının Karşılaştırılması”, Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Denizli.
- ÇETİN, Başak Işıl (2017), “ Kimlikleriyle Roman’lar: Türkiye’deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi Ve Birinci Aşama Eylem Planı’nın Değerlendirilmesi “, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 85-112.
- DOĞAN, Eda (2014), “Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi”, Uzmanlık Tezi, TC. Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- DOĞAN, Vuslat (2011),” Yoksulluğun Unutulan Yüzü: Yoksul Çocukların Yoksulluk Algıları”, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- DURGUN, Özlem (2011), “Türkiye’de Yoksulluk Ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme”. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, Sayı 6 143-154.
- GENÇ, Yusuf, TAYLAN, Hasan Hüseyin ve BARIŞ, İsmail (2015),”Roman Çocuklarının Eğitim Süreci Ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü”, *International Journal of Social Science*, Sayı 33 , 79-97.
- İNCEDAL, Sümer (2013),” Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları Ve Müdahale Araçları “, Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KABAKLI, Neslihan (2013), “Barbaros Ve Yeni Sahra Roman Çocuklarının Okullaşma Süreci: Ebeveyn Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- KİREN GÜRLER, Özlem (2011), “Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu: Birleştirilmiş Yatay Kesit Verileriyle Tercih Modellerinin Uygulanması “, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- KOPYEKİN, Derya (2013), “Roman Çocukların Kendi Kimliklerini Tanımlama Biçimleri: İzmir Tepecik Örneği “, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- MERCAN UZUN, Elif, BÜTÜN, Eda (2015),” Roman Çocukların Okula Devamsızlık Nedenleri Ve Bu Durumun Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, Hacettepe *Universtiy Faculty of Health Sciences Journal*, 315-328.
- ÖNEN, Selin (2011), “Çingenelerin Sosyal Haklara Erişimindeki Zorluklar: Roman Ve Dom Toplulukları”, Doktora Tezi, Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, ODTÜ, Ankara.

- ÖZDEMİR, Akın (2017), “Roman Mahallelerinde Kentsel Dönüşümün Çalışma İlişkileri Üzerine Etkileri: Sakarya Gazipaşa Mahallesi Araştırması”, *Route Educational and Social Science Journal*, Sayı 4(8), ss. 150-169.
- ÖZKAN, Ali Rafet (2000) “ Türkiye Çingeneleri”, Kültür bakanlığı yayınları, Anlara.
- ÖZTÜRK, Aslıhan Burcu (2008),” Kentteki Çocuk Yoksulluğu: Keçiören Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- ÖZTÜRK ÇOPUR, Ebru, ULUTAŞDEMİR, Nilgün, BALSAK, Habip (2015), “Çocuk Ve Suç”, Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”, *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 120-124.
- TAT, Damlanur (2016),” Avrupa Birliği Aday Ülkelerinde Çocuk İşçiliği: Çocuk İşçiliğini Önleme Politikaları Önerileri”. *Birey ve Toplum Dergisi*, Cilt 6. Sayı 11, 107-147.
- TOR, Hacer (2017), “Roman Çocukların Okul Başarısızlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3 91-98.
- UÇUM, Özgür (2008), “Kocaeli Çingenelerinde Evlenme Geleneği”, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli
- UNICEF (2004), “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme “Her çocuk için Sağlık, Eğitim, Eşitlik, Koruma: İnsanın Gelişimi, *UNICEF Türkiye Temsilciliği*, Ankara.
- UNICEF (2005), “Çocukluk Tehdit Altında”. *Dünya Çocuklarının Durumu 2005*. UNICEF Türkiye Temsilciliği. Ankara.
- UNICEF (2006), “ Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi “, *Her Çocuk İçin Sağlık, Eğitim, Eşitlik, Koruma İnsanın Gelişmesi*, UNICEF Türkiye Yayınları, Ankara.
- UZUN, Ayşe Meral (2003), “Yoksulluk Olgusu Ve Dünya Bankası “, Cumhuriyet Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 155-173.
- SMİTH, Tracy, (1997) “Recognising Difference: The Romani ‘Gypsy’ Child Socialisation And Education Process”, *British Journal of Sociology of Education*, Vol. 18, No 2, pp. 243-256
- SUNTEKİN, Ceren (2008),”Roman Çocukların Gözüyle Ailelerin İşlevselliği: Tarlabası Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İnternet Kaynakları

Yoksulluk Tanımı(Erişim:16.04.2018)

<http://www.worldbank.org/en/news/video/2017/04/14/what-are-poverty-lines>

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, Çocuğun Tanımı (12.06.2018)

http://cocukhaklari.barobirlilik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Tanımı (Erişim: 04.06.2018)

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>

ILO (2013), Child Labour (Erişim: 22.03.2018)

<http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>

Çocuk İşçiliğinin Kriterleri (Erişim: 02.04.2018)

<http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm>